

پروفیسوری کورد

د. کامیران عالی به درخان

چنکی سنیل (مراہق) وگہ نجینیا خویا ل ئستامبولی بوراندی ..
ہے تا ئی وی بویہ (23) سال .

د . کامیران ئمین عالی بہ درخان ئیکہ ژکے نکه نین
سہدی بیستی ، ئیکہ ژاناو دست ہل و دلسوزو روناک بیرو
وہلات ہاریزین مللہ تی کورد .. ئو ہر ژ بچویکاتی یا خو گہ لہ ک
ہست ب مافین مروفا دکر و حہ ز ئسہ ربہستی دکر و دقیا
دیمی ئومیدہ کا مہ زن و بلند ماچی کہ تن .. لہ ورا ل تورکی یا
ناچار بواری باب و باہیران بہیلیت و دگہ ل میرجہ لادہ تی بری
بکہ قیت بوئہ لمانیا .. ژبہ ر باری رامیاری و ئو کاودانی تیدا
دژیان (ظروف) .

بہ لی دەمی مشہخت بوو چویہ ناف و ہلاتین بیانی یا
وہلاتین ئو وروہی ، خوین شرین و زانین و ئیکہ ہشتنا - خو
داشولی ، لہ ورا شیا بگہ ہیتہ ہندہ کہ نکه نہ و نفیسہ فانین بیانی و
ئو وروہی مینا مارگریٹ رودینکو ولورانس (شیراد) و لوسی
ہول مارگریٹ و فون کورت و ندرلینج و .. ہ . د ، ئوپنقیسی
خوتیشکے ت و بہرہ رین نامہ خانہ [کتیبخانہ] کوردی ب رہوش
پنخیتن ، ئوشیا چہ ند کہ شکولا ب تنی و چہ ندہ - کاژی ب
ہشکداری دگہ ل نفیسہ فانین ئو وروہی بدویماہیک بینیت و بدہت
چاہکرن .

ہہ روه سا د . کامیران بہ درخان دژیانا خودا گہ لہ ک بزاف و
خہ باتا کری ژبو روژنامہ گہ ری یا کوردی و ساخ کرنا پھشا

- پیرانی ئالیخانی -

پروفیسوری کورد د . کامیران ئمین عالی بہ درخان ،
نہ قتی بہ درخان پاشانی میری جہ زیرا بوتایہ ئی دویمہیکتی ،
ئوئی ل سال (1870) ئی ز ئفی دونیا روہن بارکری . ہہ روه سا
برایہ میرجہ لادہت وئہ حمہ دثریا بہ درخان و سافدار .... ہ . د

ل سال (1885) ئی ز ئی ل بائیری ئستامبولی ہاتی بہ سہر
سوفیانی ، ہہ ر ژبچویکاتی یا خو کورمکی زفت و زیرہک و زانا بو .
گہ لہ ک ب حال خوئی و دل گہ شی ئی مہزت بوی ، چنکی ئی
دسالہ کا مہ زن و خانہ دان و دہولہ مہ نددا ژیاپی ئو دناف
خیزانہ کا رہوشہ نبیرو زاناو خویندہ فان و جوامیرو دونیادیتی
وہ روه دە بی دا بی رابوی . زاناو دست ہل مہ د . کامیران
بہ درخان ل سال (1919) ئی دگہ ل برایہ خوئی مہ زن
میرجہ لادہت بہ درخان وئہ کرہ می جہ میل دیار بہ کری و میجر
نویلی ژ بائیری ئستامبولی دہر کہ تنہ نافا وہ لاتی ، ژبو زانینا
ہوئی و داخازین کورین مللہ تی بہ ری پھمانا - سیفر - بہیننہ
گرددان . لغیرہ ہوسا یادیارہ کوخاندنا خویا سہرہ تایی و
نامادہ بی یال بائیری ئستامبولی خویندی ب دویمہیک ئینای .

گوهرینا هوزانین که فن ترین هوزانفانی کورد کوعه لی تهرموکی به ، بوسه زمانی فهره نسی [کومه له ک هوزانین عه لی تهرموکی] .

د . کامیران به درخانن گه له ک هه ولادای ژبوساخ کرنا ژيانا هوزانفانین که فنین کوردان مینا : خانی ، جه زیری ، حه ریری ، ههروه ساریا خودیار دکه ت ل سه رفه یله سوئی مه زن (خانی)^۴ و دبیزیتن : - جارا ییکی بو به ری پتر ژ سیسه د سالاپیش نهو کو خاننی مه زن بیرا نه ته وایه تی دیارو ناشکراو روهن کری دناف ملله تی کوردان دا یانکو شیا قویناغا نیکی بده ت ده ست خووه تانهو که س نه که هشتیه پیپه لیسکا خانی که هشتینی ، هه رچه نده هنده ک شاگردین خانی بین هاتین پشته وی به لی چ تشتی نوی دیارنه کری نه به لکی هه ر تشتین ژخاننی مه زن فه گوهاستین . ژبلی وی چه ندی دسال (1937) ی دا پشکداری کری دگه ل لوسی پول مارگریت [هه لشکافتن]^۵ دهوزانا کوردی دا . ئوهه تا ئینایه به ره م .

پاریزهه کامیران به درخان مه له فانه کی مه له فان دگشت یاسادا ، ره هوانه کی ره هوان بول به ره ری هه ر دادگاهیه کی «محکمه» ههروه سا شاره زایه کی شاره زابو دریزمان و زمانه واننی دا ، باراپتر ژيانا خویا توپه یی یانکو پیئفیسنی خویی ب ژمانه فانیی فه بوراندی هه تا شیای خویمه کی دانیت بوریزمانا کوردی ژهنده لافه ، چه ند نفشته ک ل سه ر ریزمانا کوردی ده رنیخستن ژبلی فه ره نگا [کوردی - فه ره سی]^۶ کوژ « 95/000 » په یفا پتر بون دی شین بیژین مه زنترین و بهاترین فه ره نگا کوردی یه ، پشته مرناوی کول سال (1979) ی نیخستی یه دژیر چاپی دا ل پارپس .

پروفیسور کامیران به درخان پیغه مبه ره ک بو (مسؤل) گه له کی زاناو دلسوز بو ، بوینه ددا [خه باتی و خوگو پیکرنی و سه ره به ستی نی]^۷ ، هه له به ت هندی روژه کی مایه کل سه ر توخی زه فنی پیکول دکرو دبزی ژبو په یفا ته نامی نی و نازادی نی . ژبلی فی چه ندی خودانی [خاندنگه هه کا]^۸ راسته قینا سترانا کوردی بول دیوف سه روا ستوینی (العمودی) فیره شیا جهه کی به رفه ره بغه وژیریت بوفی خاندنگه . هی .. دویمه یکی نفشته کا سترانا بزمانی فهره نسی

ره سه نا کوردی ژماره (20) یارو - ژناما کوردستان [(1898)] ، مقدا مدحه بدرخان] ، هه تا ژمارا دویمه یکی کوژمارا (31.30) بون ل جنیف ده رکه تی ، د . کامیرانی هاریکاری کرو وبری نیخست . فه مانا فی روزمانی (4)^۹ چارسالین زیرین بون . هه ر دسالین [1941 - 1943] ده ستی خو داگه ل هیژا میرجه لاده تی برایی خو ، ژبو ده رنیخستنا گوژارا - هاوارو - زوناهی - ل باژیری دیمه شفی - ل سورینی ههروه سا گوژارا [روزانوی]^{۱۰} ، ل سال 1943 ، ل به یروتی - لبنان - ده ریخست بزمانی کوردی و فهره نسی . پاشی گوژاره کا دی ده ریخست لین ناف و نیشانین - ستیر - هه ر ژیالا [1943 - 1945] ، به رده وام بو - نه ف روژنام و گوژارانه و شوره شا ویزه یی ل سوریا و لوینان به رده وام بون هه تا سال - 1947 - سه ر بخویونا سوریا و لوینان . ههروه سا بیون مه تال ژبو دوربین نیمه ریال بزمی و دوژمین ملله تی کورد .

پروفیسور کامیران نه مین عالی گه له کی ب هه ست و میشک تیژو بزهن بو ، ئودژيانا خودا فیری گه له ک زمانا بو مینا : - زمانی تورکی ، عه ره بی ، نه لمانی ، ئومینا نفیسه فانه کی فهره نسی فهره نسی دزانی ژبلی زمانی زکماکی - زمانی کوردی - له ورا شیایه گه له ک نفشته - کتییا - ب فان زمانین سه ری چیکه تن ، نو گه له کاژی ژفان زمانا بگوهریته زمانی کوردی ، ههروه کی پشکداری کری دگه ل (لوسی پول مارگریت)^{۱۱} بو

سالاً (1973) ئى ل پاریس چاپ کر .

د . کامیران عالی به درخان ل ساللا (1948)⁽²⁾ ئى ناموزگا
یه کا خاندنا کوردی شه کر (دانا) ل باژییری پاریسی ئودئی
ناموزگائی دا شیا به لافوکا کئی ده ریخیت ، بو ناموزگائی لب
نافی [به لافوکا کوردی] هه تا ⁽³⁾ ژماره ئی ده ریخستین .
هه روه سا بوماموستائی زمانى کوردی ل خاندنگه هه کا
روژه لاتى سه رب زانکویا [سوربون]⁽⁴⁾ ئو به شه ک شه کر بو
زمان و دویروکا کوردی ، ئو پشکداری کر دچه نده ها کومیتین
توره ئی داکرن ژبو به زرکرن و ساخ کرنا په یفا ره سه نا کوردی
دناف جیهانا نه وروپی دا .

پروفیسوری مه کوخوژ هوزانی بی باره نه کری په به لکی
دهسته کئی دریژ هه بو دهوزانا کوردی ئوشیا . دیوانین هوزانا
ده ریخیت ژبلی چهند هوزان دگوفارو روزنامین کوردی دا
به لافکرین .

نه مر کامران به درخانی گه له قیای خو به رده ته دناف
دهریا ئولی ئیسلامی داو لدویف بجیت تشته کئی ژبی بزانیته
هه تا بگه هیته راستی یه کئی ژفی ئولی له ورا هه ول داو پینفیسئی خو
تیژکرو هه تا هه می (قورئانا پیروز)⁽⁵⁾ رافه کری . (تفسیر) ب
زمانی کوردی ، ژبلی وی چهندی کو شیای خو مینا
ماموستایه کئی شاره زاو پسه پور دانیت دئولی ئیسلامی دا . چهند
وانین - شریعه تی - ل ساللا (1938) ئى دانه چاپ کرن و به لافکرین -
بزمانی کوردی - . هه روه سا چهند ئایه تین (قورئانا پیروز)
گوهرینه سه ر زمانى کوردی و دگوفارو روزنامادا به لافکرین .

نه فیندارو پسه پورو قامائی په یفا کوردی (د . ک . ب)
گه له ک هه فالین یا دگه ل نفیسه فان و ژمانین جیهانی داکری
گه له ک جارا پشکداری یا دگه ل نفیسه فانین جیهانی و
نه وروپی دا کری چ ب گوهرینی (ترجمة) یان ب نفیسینی
بوه لگه نفیسینا به راهی یه کا به یزو به رفره ه - بوکتییا
نفیسه فان (ئیس ئیس گافان - S S Gavan) ، نه والبن
ناف و نیشانیته [کوردستان وه لاته کئی پارچه پارچه کری یه
دروژه لاتا نافه راستدا]⁽⁶⁾ (Kurdistan Divided Nation Of The Middle
east ..)

کو نفیسه فان لورانس ویشراد ل ساللا (1958) ئى دایه چاپ کرن
ل باژییری له نده ن .
یان ژئی شیای چهند پارچین هه لیزارتی بین هوزانین

کوردی بگوهریته سه ر زمانین بیانی و نه وروپی یان هوزانیت
هوزانفانین جیهانی بگوهریته سه ر زمانى کوردی و به لاف که تن
مینا گوهرین و رافه کرنا هوزانین : -

لامارتینی فره نسی و فیکتور هوگوی یان م . نه . بوتی ،
هه رلبن نافى خوئی هوزانی (شيعری) دا [سه يدائی
که روک]⁽⁷⁾ . براستی پشتی مروف به ره م و کارین بیکی مینا
کامیران به درخانی دبینیت و دبیسیت ژنوی مروف بهانی
خه باتی و بزافا ویژه یی دزانیته هه تا چ رادایه ... !!! ...

ل مخابن نفیسه فان و زمانه وان و نه فیندارى په یفا کوردی
د . کامیران ل روژا [دوشه مبی 1978/12/6]⁽⁸⁾ ئى به لگین
داراوی زه ربوین و تازه وه ریان ئو به ارزینکی خوئی کوفان و
که سه را ب پشتنا خوفه داو ژجیهانامه بارکروچو ل تشتی ب
بابه خ (مهم) لدویف مرناوی هاتیه کرن نه فه یه : پشتی (40) چل
روژبسه مرناوی فه چوین زانکویا (سوربون) ب شه هیانه کا
مه زن رابون بره نگی کوردی (ندوه) ب هه زاره ها ژاناو که نکه نه و
نفیسه فانین جیهانی پشکداربون ، ده رگه هین گه نگی ل سه ر
بزافو خه باتا پروفیسوری کورد (د . کامیران نه مین عالی
به درخان) فه کرن . لدویماهیکی هه زار سلاف ل سه ر گیانی
پاقژی نفیسه فانى مه ئی نه مرو هه می دلسوزان .

به ره مه مین پروفیسور (د . ک . ب) ی

- 1- دلین کوپین من : هوزان - (1932) ⁽⁷⁾
- 2- چارینین خه یام : هوزان - گوهرین - 1932 .
- 3- فیربونا خویندنا کوردی : [پاریس 1968]⁽⁸⁾ .
- 4- زمانى کوردی : پاریس - 1953 .
- 5- ئه لف بی یا کوردی : (؟) .
- 6- [به ندین پینشین کوردی]⁽⁹⁾ : دگه ل لوسی پول مارگریته
/ 1937 - پاریس .
- 7- ئه لف بی یامین : دمشق - 1938 .
- 8- [مه ته لوکین کوردی]⁽¹⁰⁾ : پشکداری دگه ل لوسی پول مار-
گریته - دیمشق - (؟) .
- 9- ده رسین شه ریعه تی : بزمانى کوردی - دیمه شق - 1938 .
- 10- ریزمانا زمانى کوردی : بزمانى فره نسی - پاریس - 1953 .

- 1- زمانى مادەر : [نقشت] - 1968 .
- 2- زمانى كوردى زهشكدارى دگه ل س . شنان ب زمانى كوردى و توركى - 1976 .
- 3- فه رهنگا كوردى و فه رهنگى سالا 1979 ل پاریس ئیخستى به تیر چاپى دا .
- 4- [آلام كوردستان] هوزان پاریس - 1976 .
- 5- گوهرینا هوزانین كوردى بوزمانى ئه لمانى : پشكدارى دگه ل فون كورت و ندرلینج - بهرلین - 1935 .
- 6- رافه كرنا قورئانا پیرۆز ب زمانى كوردى : (؟)
- 7- لیکولینه وه لسه ر ئول و حه دیشین پیغه مبهرى ، ب زمانى كوردى .
- 8- سترانین كوردى ، ب زمانى فه رهنگى - پاریس - 1973 .
- 9- به ره فكن و به لافكرنا پارچین هه لبژارتى ، ژ تورى كوردى و جیهانى ب زمانى كوردى - 1971 .
- 10- [هه لشكافتن دهوزنا كوردى]⁽¹⁾ دا ، پشكدارى دگه ل لوس پول مارگریت ب زمانى فه رهنگى پاریس - 1937 . و ل سالا 1939 هیژا رفیق حلمى وه رگیرا و ل به غذا چاپكر .
- 11- ریزمانا كوردى ب زمانى كوردى - 1956 .
- 12- به لافوكا كوردى : (13) سیزده هژمارژى به لافكرینه ل ناموزگایا كوردى ل پاریس - 1948 .
- 13- [پیلین روناھى]² هوزان - پارس - 1976 .
- زیده ر : REFERENCE
- 1- گوڤارى كوڤى زانارى كورد : بهرگى حه فتى - 7 - 1980 ، بپ 258 .
- 2- لمحە عن الاكراد : توما بوا - ترجمه محمد شريف عثمان - النجف الاشرف - 1969 ص 77 .
- 3- جريده « العراق » : - 1980 / 4 / 21 .
- 4- مجلة شمس كردستان : هژمار (55) - 1979 . شمس كردستان : المصدر السابق .
- 5- كاروانى شيعرى نوئى كوردى : كاكهى فه لاح - چاپى دوهم - به غذا - 1980 بپ 256 .
- 6- مه موزنيا خانى : گيو موكرىانى - هه ولیرا 1968 ، بپ 211 .
- 8- مخطوطات فريده و مطبوعات نادره : د . معروف خزنده دار - الجزء الاول بغداد / 1978 ص 47-76 .
- 9- شمس كردستان : المصدر السابق .
- 10- مع الاكراد : توما بوا . ترجمه آواز زنگنه / 1975 ، ص 57 .
- 11- المصدر السابق .
- 12- شمس كردستان المصدر السابق .
- 13- المصدر السابق .
- 14- المصدر السابق .
- 15- لمحە عن الاكراد : توما بوا : المصدر السابق .
- 16- روژ ژميرى پيره ميژد : نه ريحان - 1982 ، به لى هه راموستا نه ريحانى دهاوكارى - هژمار (686) دا روژا 1983 / 5 / 5 نفيسى به ل سالا 1977 ئى مرى .
- * گوڤارى كوڤى زانارى كورد : زیده رى به رى / بپ (182) .
- 17- هوزانفانیت كورد : ص . ب . ئاميدى : به غذا - 1980 بپ (8-9) .
- 18- كومه له تيكنستى فولكلورى كوردى . كوردويف ، شكور مصطفى و نه نوهر قادر محمد ئينايه سه ر رينفيسانوى / بغداد - 1979 بپ (15) .
- 19- هوزانفانیت كورد : ص - ب - ئاميدى / بپ (199) .
- 20- زیده رى به رى / بپ (8-9) .
- 21- مخطوطات فريده و مطبوعات نادره : المصدر السابق - ص 50 .
- 22- الثقافة : العدد (8) - 1982 / ص 35 .
- 23- الثقافة : العدد (1) - 1983 / ص (58-60) .
- 24- خلاصة تأريخ كردستان : محمد امين زكي - نقله الى العربية محمد علي عوني - مصر - 1952 .
- 25- الثقافة : العدد (7) - 1981 ص (52) .
- 26- جريدة العراق العدد - 2199 - 23 نيسان 1983 ص 4 .
- 27- الثقافة : العدد (2-3) شباطو آذار 1982 ص 83 .
- 28- كاروان : ژماره (3) سالى 1982 .
- * توما بواى دنقشتا خويا [مع الاكراد] دا يانفيساى (جليد الشور) به لى يافيك نه كه تيه و به لكى جهى باوه رنى دگوفارا روشنبيرى نوئى ، ياسالا 1974 ده ر كه ت . . نفيسا بو [پيلين روناھى] نه فنى چيتر خول ميشكى من داومن باوه رى بى ئينا .